

Přednáška 3

Peníze

Měření výkonu ekonomiky
Výkyvy ve vývoji hospodářství

Peníze

Vznik a vývoj peněz

Vývoj peněz

- Naturální směna (barter)
 - Nutná oboustranné shoda potřeb
 - Rostoucí transakční náklady
 - Brzda specializace
- Vznik univerzálního prostředku
 - Jeden z největších objevů lidstva
 - „to“ co lidé kdykoliv chtějí, protože vědí že „to“ od nich jiní zase kdykoliv přijmou
 - Plátno (platit),
 - Postupem času se jako optimální ukázaly drahé kovy
 - Vznik papírových peněz (stvrzenky za zlato uložené v bankách)
 - Odpoutání od zlata
 - Fiat money – budiž peníze – Stát (centrální banka) garantem platidla.
 - Otázka důvěry – peníze jsou penězi dokud lidé věří že jsou penězi
 - Nezáží z čeho jsou dělány!!!

Likvidita aktiv

- Likvidita = snadnost (nízké náklady a ztráty spojené s rychlým prodejem) přeměny na prostředek směny
 - Peněžní zůstatky
 - Bankovní vklady na běžných účtech
 - Termínované vklady
 - Cenné papíry (akcie a dluhopisy)
 - Fyzický kapitál
 - Lidský kapitál

Bankovní peníze a tvorba peněz

- Bankovní soustava = Centrální banka + Komerční banky
- Původně úschova zlata => za zlato bankovny. 100 % rezervy
- Zbytečné držet velké rezervy. Část vkladů je půjčeno – vznikají nové peníze
- Úvěry - peníze kryté budoucí výrobou. Není-li úvěr splacen, resp. nepodaří-li se hodnoty vytvořit, peníze jsou v ekonomice „neoprávněně“ => růst cen (sypání peněz z vrtulníku).

MĚŘENÍ VÝKONU EKONOMIKY

HDP

- Hrubý domácí produkt
 - Vypovídá o výkonu ekonomiky
- = celková tržní hodnota finální produkce
vyprodukované v zemi za určité časové
období

...

... HDP

„tržní hodnota“ ... oceněno v tržních cenách

„finální produkce“ ... nezahrnuje
meziprodukty

„vyprodukované“ ... nezahrnuje transakce s
dříve vyprodukovanou produkcí

„v zemi“ ... produkce jednoho státu

„za určité časové období“ ... obvykle rok

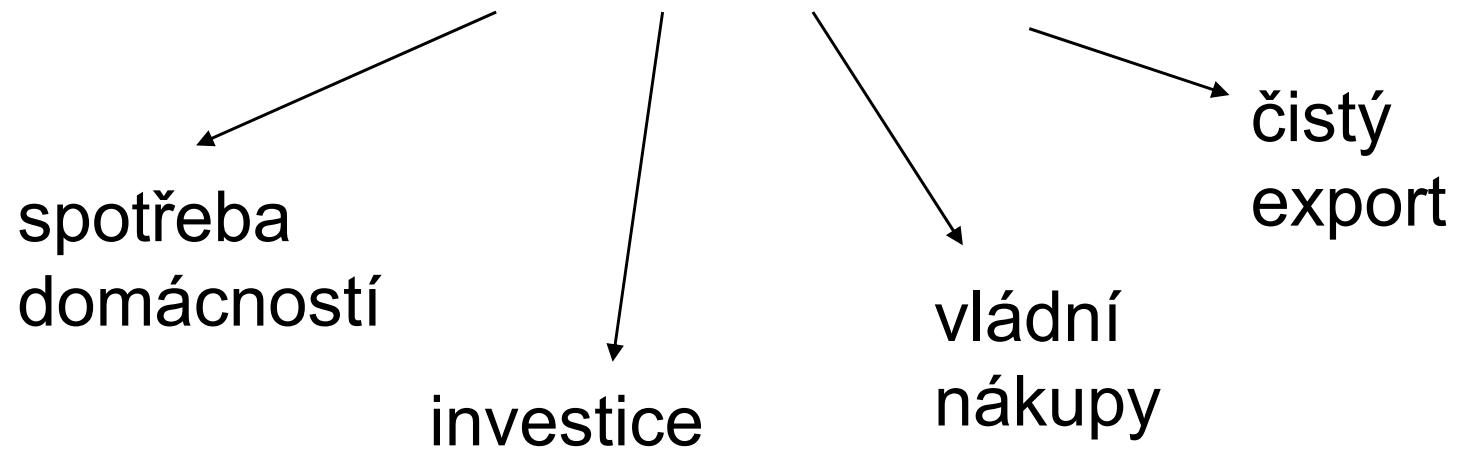
Co HDP nezachycuje?

- **Netržní produkci** = produkce vyprodukovaná a zkonsumovaná doma (neprojde trhem)
- **Produkci černé/šedé ekonomiky**
- **Meziprodukty**
- **Kvalitu produkce**
- **Kvalitu životního prostředí**
- **Hodnotu volného času**

Složení HDP

- Výdajová metoda:

$$\mathbf{GDP = C + I + G + E_N}$$

HDP X HNP

- **Domáci** = produkce všech firem na území státu bez ohledu na národní příslušnost

X

- **Národní** = produkce všech

Nominální X reálný produkt

- **Nominální** = v běžných cenách

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
HDP	1 466,5	1 683,3	1 811,1	1 996,5	2 080,8	2 189,2	2 352,2	2 464,4	2 577,1	2 814,8	2 983,9	3 215,6	3 530,2

X Reálný = ve stálých cenách

- **Deflátor HDP** = $\frac{\text{nominální HDP}}{\text{reálný HDP}} \cdot 100$

HDP v kontextu

- **POPULACE:** HDP na hlavu
- **KUPNÍ SÍLA:** HDP na hlavu na základě PPP (životní úroveň)
- **ZAMĚSTNANOST:** produkt na zaměstnance (produktivita)

EKONOMICKÝ RŮST, VÝKYVVY VÝKONU EKONOMIKY

Produkce a růst

- Životní úroveň závisí na schopnosti země produkovat statky a služby
- Z hlediska časového se životní úroveň mění
 - V USA během minulého století průměrný příjem měřený jako reálné HDP na hlavu rostl asi 2 % ročně
- Životní úroveň závisí na produktivitě práce

Ekonomický růst ve 20. století, životní úroveň

Country	Period	Real GDP per Person at Beginning of Period ^a	Real GDP per Person at End of Period ^a	Growth Rate (per year)
Japan	1890–2000	\$1,256	\$26,460	2.81%
Brazil	1900–2000	650	7,320	2.45
Mexico	1900–2000	968	8,810	2.23
Canada	1870–2000	1,984	27,330	2.04
Germany	1870–2000	1,825	25,010	2.03
China	1900–2000	598	3,940	1.90
Argentina	1900–2000	1,915	12,090	1.86
United States	1870–2000	3,347	34,260	1.81
India	1900–2000	564	2,390	1.45
Indonesia	1900–2000	743	2,840	1.35
United Kingdom	1870–2000	4,107	23,550	1.35
Pakistan	1900–2000	616	1,960	1.16
Bangladesh	1900–2000	520	1,650	1.16

^aReal GDP is measured in 2000 dollars.

Růst

- Roční tempa růstu se zdají malá, ale každoročně se skládají
= akumulace tempa růst během určitého období
- **Efekt dohánění** = Chudší země rostou rychleji než bohaté
- **důležitá: produktivita**
= množství statků a služeb, které vyprodukuje pracovník za hodinu

Na čem závisí produktivita?

- Přímo ovlivněna výrobními faktory:
- **Fyzický kapitál** = druhotný VF (stroje, budovy)
- **Lidský kapitál** = znalosti a schopnosti – ovl. vzdělání, praxe, zkušenosti
- **Přírodní zdroje** – obnovitelné + neobnovitelné (nejsou nutné pro vysokou produktivitu)
- **Technologie** = výrobní postupy

Přírodní zdroje

- Je světový růst dán omezeností přírodních zdrojů?
- Vliv technologií = lze překonat omezení:
 - Nižší spotřeba, vyšší výtěžnost, nahrazování obnovitelnými, recyklace ...
- = Hospodářský růst může trvat trvale
- Vyčerpávání zdrojů = vzácnost = růst ceny přírodního zdroje
- Ceny surovin očištěné o inflaci stagnují, příp. dokonce klesají

Role státu

- Vlády mohou zvýšit produktivitu, a tedy životní úroveň:
 - Podpora úspor a investic
 - Přilákání zahraničních investorů (FDI)
 - Podpora vzdělávání; vědy a výzkumu (problém: únik mozků)
 - Ochrana vlastnických práv (bezpečnost investic)
 - Politická stabilita

Růst počtu obyvatel?

- Růst počtu obyvatel je ve vztahu s ostatními faktory (přírodní zdroje, kapitál, technologický pokrok)
- Dopad na společnost je otázkou debat

Co je příčinou hladomoru?

- Růst počtu obyvatel světa = menší podíl na jednoho obyvatele?
- Ne nedostatečná nabídka potravin, ale selhání rozdělování

Trend X cyklus

- **TREND** = dlouhodobá míra ekonomické expanze

X

- **CYKLUS** = krátkodobé fluktuace okolo trendu

Hospodářský cyklus

- **mezera výstupu** = potenciální – skutečný produkt
- **perioda** = časový úsek jednoho hospodářského cyklu
- **recese** = pokles výkonu + pokles cenové hladiny
- **slumpface** = pokles výkonu + růst cenové hladiny

Fluktuace

- Ekonomická aktivita fluktuuje
 - = ve většině let produkce zboží a služeb roste, někdy ale ne
- Nepravidelné, nepředvídatelné
- Většina makroekonomických veličin fluktuuje společně
- Pokles výkonu → růst nezaměstnanosti

Příčiny kolísání HDP

- externí X interní
- investice
- inovační cykly
- vládní politika
- externí šoky

Potenciální produkt

= max. dlouhodobě udržitelná úroveň výstupu ekonomiky

- Plné využití zdrojů (přirozená míra nezaměstnanosti)
- Krátkodobě lze překročit
- V dl. obd. návrat na jeho úroveň při vyšší cenové hladině

KONEC😊